

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Науково-навчальний інститут психології та соціальної роботи
Кафедра загальної, вікової та соціальної психології

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»

на тему

Особливості уявлень про офіційний та цивільний шлюб у представників різних вікових груп

Виконала:

магістрантка II курсу, 61 групи

053 Психологія

Косова Ольга Андріївна

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук,

доцент Ляховець Л.О.

Захищено з оцінкою _____

Голова ЕК:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Чернігів, 2024

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри загальної, вікової та соціальної психології.

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ ТА СІМ'Ю

1.1. Психологічні підходи до розгляду феноменів «шлюб» та «сім'я» у науковій літературі.....	5
1.2. Психологічні аспекти цивільного та офіційного шлюбів.....	10
1.3. Особливості уявлень про взаємини в офіційних та альтернативних відносинах у представників різних вікових та статевих груп.....	16
Висновки до першого розділу.....	20

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ОФІЦІЙНИЙ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ШЛЮБ У ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

2.1. Методика та процедура дослідження.....	21
2.2. Характеристика вибірки.....	23
2.3. Аналіз отриманих даних.....	24
2.4. Розробка просвітницької лекції на тему: «Психологічні аспекти цивільного шлюбу».....	37
Висновки до другого розділу.....	46

ВИСНОВКИ.....	47
----------------------	-----------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
--	-----------

ДОДАТКИ.....	53
---------------------	-----------

ВСТУП

Актуальність дослідження. Особливості суспільно-економічного розвитку нашої країни негативно позначаються на інститутах сім'ї та шлюбу.

В науковій літературі різного періоду «цивільний шлюб» характеризувався по різному, з огляду на епоху, досягнення, світосприймання та вірування людей. Зокрема, змінюється уявлення та форма шлюбу, відношення до необхідності його офіційного оформлення.

Так, поряд з офіційним шлюбом, який визнається на рівні держави, значну роль та місце у суспільстві займає цивільний шлюб. Останній не базується на нормах права та не утворює правові наслідки, а є поєднанням двох фактично незалежних один від одного осіб об'єднаних спільним проживанням та побутом.

Вивчення такого феномену як «шлюб», зокрема його видів цивільного та офіційного відображено в роботах В.І. Бошко, І.А. Завгородського, В.О. Рясенцева, які розкривали складові цього феномену не як психологічного явища, а як юридичного, наводили своє визначення шлюбу та його чинників. Спільним у думці науковців є те, що шлюб є вільним волевиявленням чоловіка і жінки на створення сім'ї. Однак щодо мети його укладення, думки розділились: одні наголошують що головна мета шлюбу це народження дітей, інші про спільне життя у любові та доводять, що шлюб може бути і без дітей.

Під впливом різних громадських організацій, у тому числі феміністських, стали популярні ідеї, що інститут сім'ї застарів і на його зміну прийшли цивільний або пробний шлюби.

Хоча за останні роки в психологічній літературі значно збільшилась кількість робіт із дослідження таких феноменів як «шлюб та «сім'я», проте низка важливих питань досі лишається мало вивченою. До них можна віднести відношення до офіційного та цивільного шлюбу, як альтернативу офіційному особами різного віку. Тож висвітлення цих аспектів зумовило вибір теми наукової роботи «Особливості уявлень про офіційний та цивільний шлюб у представників різних вікових груп».

Об'єкт дослідження: феномен соціальних уявлень.

Предмет дослідження: уявлення про офіційний та цивільний шлюб у представників різних вікових груп.

Мета: вивчення особливостей уявлень молодих та дорослих людей про цивільний та офіційний шлюб.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати феномени сім'ї та шлюбу в сучасній психологічній літературі.
2. Розкрити психологічні особливості цивільного та офіційного шлюбів.
3. Організувати і провести дослідження особливостей уявлень про офіційний та цивільний шлюб у представників різних вікових груп.
4. Провести математико-статистичний та якісний аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження.
5. Розробити просвітницьку лекцію на тему: «Психологічні аспекти цивільного шлюбу».

Методи та організація дослідження. Для реалізації окреслених завдань було використано комплекс *теоретичні* (аналіз, узагальнення, систематизація і порівняння джерел); *емпіричні* (анкетування); *математико-статистичні* (первинна статистика). Практичним результатом проведеної роботи є розробка лекції, спрямованої на розвиток цінностей офіційного шлюбу.

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (30 найменувань, з них 5 – англійською мовою).

Перший розділ присвячено теоретико-методологічному аналізу вивчення феноменів сім'ї та шлюбу; психологічні аспекти цивільного та офіційного шлюбів. У другому розділі описано процедуру емпіричного дослідження особливостей уявлень про офіційний і цивільний шлюб у представників різних вікових груп; проаналізовано отримані результати; подано розробку лекції.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 53 сторінки (без додатків).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ ТА СІМ'Ю

1.1. Психологічні підходи до розгляду феноменів «шлюб» та «сім'я» у науковій літературі

Шлюб у собі поєднує економічне, сексуальне, є одночасно особливою формою життєдіяльності та критерієм та сутності людської природи та суспільства.

Незважаючи на те, що сам шлюб є однією з найдревніших інституцій, науковцями в різний період надавалися різні визначення цього феномену.

«Шлюб – це сімейний союз чоловіка та жінки, який породжує їхні права та обов'язки по відношенню один до одного та до дітей» за визначенням Завгородського І.А. [1]

Інші науковці, такі як Бошко В.І., Рясенцева В.О., вказували що «Шлюб є вільний, рівноправний, як правило, позитивний союз чоловіка і жінки, укладений із дотриманням умов і порядку, встановлених у законі, спрямований на створення соціалістичної сім'ї, що породжує між ними особисті та майнові подружні права та обов'язки» [2]

Свердлов Г.М. додатково уточнював про моногамність та рівноправність цього феномену.

На думку Ромовської З.В. застереження на позитивності шлюбу відповідало українській народній філософії, яка трактує шлюб довічним союзом жінки та чоловіка.

В свою чергу Липець Л.В. підкреслює, що подружжя може розірвати шлюб в будь-який момент, окрім випадків, встановлених законодавством.

Матвеев Г.К., додавав, що такий союз створює сім'ю, а не лише спрямований на її створення.

З точки зору Белякової А.М. та Орлової Н.В. «Шлюб засновується на почутті кохання, справжній дружбі і повазі, моральних принципах створення сім'ї в нашому суспільстві» [3,4]

Про народження дітей як головну мету шлюбу у своєму визначенні цього феномену звертала увагу В.І. Резникова, вказуючи, що народження дітей, як правило, цементує шлюб, робить його більш міцним, стійким і щасливим. Суспільство бере під особливий захист та всіляко заохочує той шлюб, де народжуються діти, але водночас визнає шлюбом і такий союз чоловіка і жінки, де немає дітей. Справжня мета шлюбу (союзу) – забезпечення стійких відносин між чоловіком і жінкою, які спрямовані на народження та виховання дітей.

З таким визначенням та включенням до характерних ознак шлюбу його спрямування на народження та виховання дітей деякі науковці не погоджуються, заперечуючи таку мету шлюбу як чинник для його укладення.

Окремо слід зупинитися на такому феномені як «сім'я».

«Сім'я» як соціально-психологічний феномен є малою соціальною групою людей, що заснована на шлюбі та кровній спорідненості і функціонує на основі спільного побуту, матеріальної і моральної взаємодопомоги.

Психологічні особливості сім'ї як малої соціальної групи становлять:

- нормативні установки сімейних стосунків, що зумовлюються уявленнями про те, коли доцільно створювати сім'ю, якими мають бути стосунки між подружжям, батьками і дітьми, як розподіляються обов'язки між членами сім'ї, які заохочення і санкції необхідно застосовувати до членів сім'ї в різних ситуаціях тощо; крім того, сім'я безпосередньо залежить від суспільних інститутів, що регулюють порядок взяття і розірвання шлюбу, особливих прав і привілеїв, застосування певних санкцій (наприклад, позбавлення батьківських прав) тощо;

- гетерогенність складу сім'ї за статтю, віком, що зумовлює різні потреби, ціннісні орієнтації членів сім'ї тощо;

- закритий характер сімейної групи, що зумовлюється певною конфіденційністю стосунків, обмеженою можливістю і чіткою регламентацією

порядку входження в сім'ю нових членів і виходу з неї, мало того, іноді неможливістю виходу із сім'ї;

- поліфункціональність сім'ї, що часто пов'язано з великою кількістю сімейних ролей, численними аспектами сімейного життя, які мають суперечливий характер;

- історичність, тобто на життєдіяльність сім'ї впливають не тільки якісні етапи її розвитку, а й безпосередній досвід сімейного життя дорослих членів сім'ї в їхніх батьківських сім'ях, коли вони самі були дітьми;

- емоційність сімейних стосунків, які мають абсолютний характер, що зумовлює велику суб'єктивну важливість багатьох, навіть об'єктивно незначних аспектів життєдіяльності сім'ї і робить успіх чи невдачу в сім'ї винятково значущими для людини, впливаючи на її світовідчуття, психічний і соматичний стан здоров'я.

- глобальна сімейна незадоволеність, фрустрація через різкі розбіжності між очікуваннями індивіда і реальними умовами життя в сім'ї; при цьому характер впливу незадоволеності значною мірою залежить від міри усвідомлення такого стану. Якщо незадоволеність сім'єю усвідомлюється, вона обертається на відкриті конфлікти подружжя, взаємну агресію, якщо незадоволеність об'єктивними обставинами, це найчастіше призводить до неврозів, депресії, алкоголізму, акцентуацій характеру тощо;

- сімейна тривожність, що виявляється в перебільшених страхах щодо здоров'я, певних особливостях спілкування та поведінки членів сім'ї і переживанні безпорадності, нездатності запобігти несприятливому перебігу подій;

- почуття провини, пов'язане із сім'єю, коли індивід вважає себе (усвідомлено чи неусвідомлено) винуватцем сімейних негараздів і через характерологічні особливості схильний сприймати поведінку інших членів сім'ї як обвинувальну, хоча насправді це не так;

- надмірне нервово-психічне напруження, зумовлене перешкодами щодо задоволення потреб сім'ї, коли навіть помітні зусилля індивіда не дають

бажаних результатів, створюючи внутрішній конфлікт, який особливо загострюється тоді, коли сім'я висуває до цього члена сім'ї суперечливі вимоги і покладає на нього відповідальність за їх дотримання.

За твердженням Антонова А.І. сім'ю створює відношення батьки-діти, а шлюб виявляється легітимним визнанням відносин чоловіка та жінки, форм співжиття або сексуального партнерства, які в подальшому супроводжуються народженням дітей[5].

Існують різні підходи до дослідження сім'ї.

Інтеркціональний (Дж. Блумер, Т. Шибутані, Дж.г. Мід) – ґрунтується на переконанні, що природа людини і упорядкованість суспільного життя є продуктом соціальної комунікації. Сім'я розуміється як сукупність суто соціальних ролей, які виникають і реалізуються у взаємодії її членів, зумовлюючи їхні позиції. Це досить замкнута система, яка має досить слабкі зв'язки з зовнішніми інститутами.

Функціональний підхід (Е.Дюркгейм, Г.Спенсер, Т. Парсонс, Б. Маліновський) – розглядає сім'ю як соціальний інститут. В основі лежить ідея пошуку того спільного, що поєднує різні сім'ї та досліджує особливості взаємодії сім'ї з іншими соціальними інститутами, вивчає соціокультурні функції сім'ї. Представниками цього підходу є.

Футурологічний підхід (Е. Тоффлер) – сім'я розглядається і як соціальний інститут і як мала соціальна група одночасно. За концепцією розвитку людства відбувається хвилеподібно, і в умовах наближення нової циклізації нуклеарна сім'я вже не відповідає очікуванням та потребам більшості людей. Говорячи про руйнування сімейної системи як такої, одночасно заперечує саму класичну модель нуклеарної сім'ї, яка ґрунтується на шлюбному союзі між чоловіком та жінкою, де чоловік у більшості випадків забезпечує родину фінансово, а жінка займається вихованням дітей. Зберегти таку модель сім'ї неможливо.

Український дослідник В.Кравець висловлює таку думку, що «сім'я – це точка: економіки, моралі, обов'язку, кохання, фізіології, характеру і навіть політики, що мають змогу об'єднуватися в єдиний клубок. Саме тому, сім'я

має важливе значення в житті кожної людини, адже, саме в родині кожен шукає захисту, підтримки, розуміння та спілкування. Виходячи з цих слів, життєвий простір складають шлюбно-сімейні стосунки, що забезпечують життєдіяльність особистості. Такі стосунки, вважаються найважливішою сферою, що можуть визначати якість життя та слугувати особистісній самореалізації [6, 39].

Питання вибору форми шлюбу регулюється сукупністю різних мотивів. Провідний мотив, це те, що є характерним для обох форм шлюбу, у данному випадку це «кохання», яке здатне постійно розвивати чоловічі та жіночі якості, такі як: самореалізація, взаємовіддача, любов до інших, свобода, рівність, дружба та сексуальність. Постійний розвиток даних якостей значно збільшує стабільність шлюбу[17].

Оптимальним рішенням у виборі шлюбно-сімейних стосунків є обрання певної форми шлюбу, що найповніше буде задовольняти потреби двох особистостей, а також відповідати їх психологічним властивостям та сприятиме особистісному розвитку.

Офіційним шлюбом є сімейний союз, зареєстрований органами державної реєстрації актів цивільного стану. Цей шлюб винник, як альтернатива церковному шлюбові.

Цивільний шлюб найчастіше називають альтернативним, тобто шлюбом, який не має офіційного юридичного статусу. Цивільний шлюб має низку форм: фактичний шлюб (співжиття), пробний шлюб, вільний союз. З одного боку, цивільний шлюб передбачає готовність партнерів до постійної роботи над собою і своїми взаєминами. З іншого, – відсутність юридичного оформлення цивільного шлюбу, як більш-менш тривалого союзу між не одруженим чоловіком та не заміжною жінкою, викликає меншу регламентованість взаємостосунків подружжя і є чинником, який спричиняє найменшу стабільність шлюбу [17].

Отже, офіційний та цивільний шлюби мають свої спільні мотиви, одним із яких є «кохання», яке змушує зробити вибір між формами шлюбу що є оптимальним для двох особистостей. Також ці види шлюбу мають низку

відмінностей, які також можуть вплинути на думку оточення. Саме тому виникають гендерні розбіжності, щодо уявлень взаєностосунків у шлюбних відносинах.

1.2. Психологічні аспекти цивільного та офіційного шлюбів

Дуже часто люди уособлюють шлюб з його реєстрацією. Однак це не є вірним. Шлюб є добровільним союзом; це специфічна взаємодія, яка відбувається між двома людьми: етап залицяння, секс, побудова відносин.

Це домовленість між вільними чоловіком і жінкою про готовність бути один з одним. Коли з'являється дитина, тоді й народжується сім'я. Реєстрація шлюбу не створює сім'ю.

Розглядаючи офіційний та цивільний шлюби, та проводячи порівняння психологічних аспектів кожного з них, слід зупинитися на позитивних та негативних моментах цих обох варіантів співмешкання.

Зараз під назвою «цивільний шлюб» розуміють проживання разом, ведення спільного господарства без взаємних зобов'язань. Цивільні шлюби дуже популярні у світі.

А.Р. Міхєєва розглядає його як офіційно не зареєстрований подружній господарсько-побутовий союз між чоловіком і жінкою, який тісно пов'язаний зі змінами у сфері особистісної самосвідомості партнерів, що проявляються через їх ціннісні орієнтації, потреби та установки [6].

За визначенням Л.Б. Осипової, цивільний шлюб характеризує співжиття людей, які не бажають пов'язувати себе подружніми й батьківськими правами та обов'язками [7]. Т.В. Андрєєва описує його через визначення особливостей взаємин партнерів, чинників появи такого феномена у суспільстві та підсумків, до яких може привести подальше їх поширення. Разом із тим Є.Ю. Єгорова підкреслює, що цивільний шлюб можна віднести до особливої моделі сім'ї, але він не може являти собою її повноцінну функціональну форму. Своєю чергою Е.Г. Ейдемільер і В.В. Юстицкіс відзначають, що цивільний шлюб може

розглядатися і як спроба уникнути відповідальності (юридичної, фінансової та інших). Під впливом різних громадських організацій, у тому числі феміністських, стали популярні ідеї, що інститут сім'ї застарів і на його зміну прийшли цивільний або пробний шлюби. Однак немає гарантії, що майбутній зареєстрований шлюб стане щасливим, оскільки відсутність зобов'язань у господарсько-побутовій сфері цивільного шлюбу може привести до їх відсутності в офіційному шлюбі. У своїх працях Л.Б. Шнейдер не використовує поняття «цивільний шлюб», а замінює його на поняття «незареєстроване співжиття», уточнюючи, що «цивільний шлюб» є термінологічно неправильним, оскільки саме законний, юридично оформлений шлюб і є цивільним. Однак Л.Л. Шпаковська вважає, що такий термін, як «співжиття», не визнається подружжям, які перебувають у цивільному шлюбі. У зв'язку з цим таке поняття залишається єдиним стійким виразом, що дозволяє всім дослідникам, політикам, журналістам і суспільству розуміти, про що йдеться.

Перш за все слід окреслити психологічні аспекти цивільного шлюбу, адже він зазвичай передбачає перевтілення в офіційний шлюб, хоча так відбувається не завжди.

Можна виділити наступні психологічні аспекти цивільного шлюбу:

Невпевненість. Проживання у цивільному шлюбі не відкидає можливість спробувати стосунки з іншою людиною, а у випадку невдалої спроби перервати ці відносини без зайвого юридичного клопоту. Людина, яка так вважає, невпевнена у своїх силах. Саме така невпевненість у здатності побудувати тривалі і міцні стосунки призводить до руйнування відносин.

Мотивація уникнення невдач. Безумовно вступ в офіційний шлюб є одним з найбільш стресових подій у житті людини. Для досягнення своєї мети, а саме таким досягненням є укладення офіційного шлюбу, як чоловіку, так і жінці потрібно вірити в себе і в свого обранця, мати настанову на досягнення успіху, готовність ризикнути.

Зовнішній локус контролю. Умовно люди діляться на осіб з внутрішнім локусом контролю (впевнені у собі, наполегливі, врівноважені, товариські) та

осіб з зовнішнім локусом контролю (агресивні, підозрілі, тривожні, неврівноважені, невпевнені). Люди з внутрішнім локусом контролю беруть відповідальність за все що з ними відбувається на себе та свої дії, вчинки та слова. Люди з зовнішнім локусом контролю перекладають відповідальність за все, що з ними відбувається на зовнішні сили, найчастіше на любов, яку вони не контролюють і на яку ніяким чином не впливають.

Легковажність і скупість. Люди які надають перевагу цивільному шлюбу, проявляють перш за все легковажність. Проживаючи тривалий час з партнером без реєстрації шлюбу, в будь-яку мить можуть залишитись ні з чим, оскільки будь-яких обов'язків і наслідків у випадку припинення таких відносин не виникає. Така легковажність більш притаманна жінкам, які вважають спільним все що є у паріє. Натомість у чоловіків у цивільному шлюбі частіше проявляється скупість, оскільки розуміючи наслідки поділу майна при розлученні, чоловік з задоволенням оформлює все на себе у цивільному шлюбі, отримуючи таким чином у цілковиту приватну власність все набуте майно.

Неповага до свого прізвища. Людина має потребу у приналежності до певної групи: найкращим способом задоволення такої потреби є створення міцної сім'ї, яка маючи спільне прізвище, відображає приналежність до свого роду. Цивільний шлюб не реалізує цю потребу, а навпаки, відокремлює людину від свого роду та самої себе.

Разом з тим, можна виокремити і певні переваги цивільного шлюбу:

Репетиція. У цивільному шлюбі можна в результаті спільного проживання та побуту перевірити чи підходить тобі ця людина. Яка людина є насправді та чи з її недоліками можна миритися. Це дає можливість не входити в офіційні шлюбні відносини та не збільшувати «статистику» розлучень. Так часто відносяться люди прагматичні, серйозні. Цивільний шлюб в такому випадку виступає підготовкою, так-би мовити репетицією сімейного життя.

Перевірка. Цивільний шлюб у розумінні спільного проживання дає можливість особам перевірити один одного на вірність, визначитись у

правильності вибору. Такий шлюб дозволяє відчувати особі себе вільною, незважаючи на спільний побут та проживання з іншою особою.

Вільне плавання. Цивільний шлюб дає відчуття свободи, легкості, відсутності «кайданок» є максимально відкритим для експериментів.

Тренування перед серйозними стосунками. Молоді люди які у стосунках, навчаються, не мають стабільної роботи проживаючи разом та спільно орендуючи житло, мають можливість краще придивитись один до одного та отримати досвід спільного життя з мінімальними фінансовими витратами.

Шанс спробувати ще. Для розлучених людей, які вже відчували смак подружнього життя, цивільний шлюб є другим шансом для побудови відносин з іншою особою без зайвих ризиків.

Можливість вільного формування «сімейного бюджету». Однією із складових сім'ї є розподіл фінансів. Якщо у офіційному шлюбі кошти, отримані кожним з подружжя, є спільною власністю, то в цивільному шлюбі є досить різні варіанти їх розподілу. Цивільний шлюб вимагає завчасного обговорення питання спільних та окремих фінансових витрат, інакше це мож призвести до розірвання будь-яких відносин через невдоволеність та претензії.

Цілість майна. Перевагою цієї обставини є те, що у цивільному шлюбі майно кожного з партнерів є його особистою власністю і на нього не може і не буде претендувати інший у випадку розірвання відносин. Це дає впевненість особі, що вона захищена, її не позбавлять матеріальних благ. Навіть при розірванні відносин, партнер отримує змогу піти, а не залишитись проживати під одним дахом навіть після розлучення (як в офіційному шлюбі).

«Тонус». Перебуваючи у цивільному шлюбі люди продовжують себе тримати в тонусі, адже ще не досягнуто головної мети відносин – укладення офіційного шлюбу. Натомість зареєструвавши офіційний шлюб особа розслабляється, заспокоюється, ніби досягнувши мети, вже не в тій мірі проявляє інтерес до партнера, більше займається сім'єю і дітьми, залишаючи особисте «на потім».

Негативною стороною цивільного шлюбу є відносини з дітьми. Приймаючи такі відносини батьків, діти які виростають в таких сім'ях зазвичай копіюють модель батьків, вважають нормою цивільний шлюб і не поспішають офіційно його оформлювати.

Незважаючи на переконання, що штамп у паспорті нічого не вирішує, жінки більше прагнуть офіційного оформлення своїх відносин, ніж чоловіки. Цивільному чоловіку немає необхідності бажати щось краще, він і обласканий, і нагодований, і доглянутий. Всі базові потреби цивільна жінка закриває. А з огляду на полігамність чоловіків завжди залишається варіант зустріти «богиню» та піти до неї.

Ще одним негативом є відсутність офіційного статусу. Якщо жінка свого цивільного чоловіка називає «чоловік», то жінку у таких відносинах називають співмешканка, подруга, коханка, і майже як виняток дружина. У відносинах з друзями, родичами та знайомими партнера, жінка в такому випадку є без статусною, а відповідно тимчасовою, несправжньою парою.

Тільки чоловік, який готовий відповідати за свій вибір, свої вчинки, брати на себе відповідальність та бажання мати спільний дім, сім'ю, пропонує піти в РАГС та зробити половинку «своєю». Для жінки у цивільному шлюбі при народженні спільної дитини є ризик що вона залишиться матір'ю-одиначкою, а цивільний чоловік не визнає себе батьком дитини. Серед ризиків цивільного шлюбу слід зазначити:

Страх відповідальності. Перебуваючи у цивільному шлюбі чоловік має можливість уникнути відповідальності, а жінка має страх втратити чоловіка, який не готовий до відповідальності.

Підміна понять. У цивільному шлюбі люди живуть разом поки їм це вигідно. Натомість оформлення офіційного шлюбу виглядає як певний ритуал на якому пара обмінюється обручками, клятвами, підкріплює свою згоду власним підписом. У цивільному ж шлюбі відбувається підміна понять. У парах немає зобов'язань. Часто чоловіки зраджують, адже сприймають не серйозно такий тип стосунків.

Вищий відсоток розриву стосунків. Проживання у цивільному шлюбі в більшості випадків зупиняє розвиток відносин, лише планування дітей може бути тією рушійною силою, яка підштовхує партнерів реєструвати шлюб. Спільне проживання до заміжжя збільшує ризик розриву стосунків.

Відсутність родинних цінностей. Пари, які проживають у цивільному шлюбі мають нижчий показник рівня добробуту, сексуальної вірності і сексуального задоволення. Практично відсутні взаємини з родичами, а жінки частіше страждають від фізичного і сексуального насильства.

Спільне проживання не завжди закінчується шлюбом. Проживши значний часу разом (5-7 років), чоловіки зазвичай говорять, що їм подобається жінка з якою вони живуть і ті переваги, які дає таке спільне життя. Однак, чим довше живе подружжя у цивільному шлюбі, тим менше у нього шансів узаконити свої стосунки.

Цивільний шлюб не виключає спільне проживання осіб, які мають зареєстрований шлюб з іншими особами, але ще не розлучились. Натомість у випадку з офіційним шлюбом така вимога є і вона є виключною перешкодою для укладення нового офіційного шлюбу.

Офіційний шлюб це завжди вибір. Усвідомлений вибір серед усіх та з усіх обрання одного. Коли ми чуємо історії про довге подружнє життя, то відразу малюємо собі фантазію про подібні стосунки. Наприклад, відомий психотерапевт Ірвін Ялом провів зі своєю дружиною понад 60 років, і це вбачається як ідеал якого прагнуть.

Багато людей негнучкі, вони не хочуть пристосовуватися як цього вимагає офіційний шлюб. У цивільному шлюбі люди обирають собі партнера не завдяки спільним цінностям, а через те, що сприймають його як милиці (наприклад сподіваються, що людина буде розважати, давати гроші, стане способом нарешті з'їхати від батьків). В цьому випадку партнер не стане окремою особистістю, а виконує певну функцію, як об'єкт.

Останнім часом все більше пар надають перевагу цивільному шлюбу, називають такі відносини репетицією шлюбу, перевіркою почуттів, притиркою,

свободою вибору. Однак дуже важливо розуміти на скільки часу триватиме цивільний шлюб і коли він стане офіційним.

Лише під час спільного проживання можна побачити на скільки обранець відповідає уявленню про чоловіка (жінку). З цієї точки зору цивільний шлюб запобігає багатьом помилкам.

Цивільний шлюб з одного боку може виражатися найбільшим проявом довіри до особи, а з іншого бажання проживати в цивільному шлюбі замість офіційного часто вказує на бажання бути вільним та на те, що особа до цього часу не визначилась з партнером та досі перебуває у пошуках «саме тієї (того)».

Цивільний шлюб – має лише одну ознаку шлюбу – це сімейний союз жінки та чоловіка. В цьому випадку жінка та чоловік мають статус сім'ї, але не мають статусу подружжя.

1.3. Особливості уявлень про взаємини в офіційних та альтернативних відносинах у представників різних вікових та статевих груп

Офіційний шлюб завжди був стійким та масовим явищем, і однією із складових суспільства. Однак, все більшого розповсюдження у сучасному світі має так званий «цивільний шлюб». Маючи певні переваги, як - то: можливість придивитися до партнера, певна незалежність та необмеженість у своїх діях, можливість спільного проживання та ведення спільного господарства без несення відповідальності, без наслідкове припинення таких відносин любої миті, що можна вважати і негативним моментом цивільного шлюбу.

Також серед негативу слід вказати на відсутність обов'язків саме юридичного характеру, а також незалежність, яка в деяких випадках може призводити до свавілля.

У вітчизняній психології уявлення про шлюб пов'язують: з основами сімейного життя (І.В. Гребеніков); із домашньою економікою (Т.М. Афанасьєва); із неправильними уявленнями молоді з приводу стратегій побуту (Т.С. Журбицька) [8].

Оптимальним рішенням у виборі шлюбно-сімейних стосунків є обрання певної форми шлюбу, що найповніше буде задовольняти потреби обох особистостей, а також відповідати їх психологічним властивостям та сприятиме особистісному розвитку.

Офіційний шлюб виник як альтернатива церковному і є визнаним державою сімейним союзом. Цивільний шлюб найчастіше називають альтернативним, який не має офіційного юридичного статусу.

Спільним мотивом обох форм шлюбів є кохання. Але й мають низку відмінностей, тому виникають гендерні розбіжності щодо уявлень взаємостосунків у шлюбних відносинах. Такі розбіжності виникають на основі історичного, сімейного досвіду, а також певних культурних традицій.

Щодо до гендерних особливостей уявлення про шлюб, дійсно є досить різним відношення до цивільного шлюбу молоді, людей похилого віку, чоловіків і жінок, які вже були в зареєстрованому шлюбі, який закінчився розлученням, осіб з різним соціальним статусом, релігійними переконаннями, сферою діяльності, способом життя, освітою та іншими критеріями. У зв'язку з тим, що кожна особа є індивідуальністю, то і погляди на цивільний та офіційний шлюб дуже різняться.

Уявлення жінок щодо цивільного шлюбу формується на таких поняттях як: легкість, егоїзм, закоханість та безвідповідальність. Ці асоціації можуть свідчити про негативне ставлення жінок щодо такого виду шлюбу. На думку жінок, в такому шлюбі кожен з партнерів спирається лише на свої потреби не враховуючи інтереси іншого. А замість кохання, існує прив'язаність або закоханість, що не дозволяє парі перейти на вищий етап відносин.

Психологи всього світу кажуть що немає жінок, які б не хотіли мати офіційний шлюб. Жінка прагне відчувати себе в безпеці, бути впевненою та повністю віддавати своє тепло та любов своїй родині. Навіть запеклі кар'єристики та бізнес-леді прагнуть, щоб був чоловік та діти, а відносини були зареєстровані, оскільки це вказує на порядок та стабільність. Багато жінок не бачать нічого поганого в тому щоб деякий час пожити разом, перевірити свої

стосунки. Вони поводяться як заміжні жінки, займаються хатніми справами, народжують дітей, радіють, що проживають з коханим чоловіком. Разом з тим, не розуміють чого чоловіки не квапляться та не наважуються зробити все офіційно.

Уявлення ж чоловіків можна охарактеризувати двома словами: тренування та секс. Для чоловіків у цивільному шлюбі важливий досвід, який вони можуть тут отримати. А справа вся в ілюзії свободи. Бути майже одруженим дуже вигідно. Маючи регулярний секс, налагоджений побут та психологічну підтримку, одночасно відчувається певна свобода. Обіцянок не давав, документів не підписував, тому чоловікам і здається, що все це відбувається не насправді.

Між тим, треба визнати, що є юнаки, які здатні взяти на себе відповідальність за майбутню сім'ю. Офіційний шлюб чоловіки уявляють в межах таких асоціацій як: взаєморозуміння, обов'язок та захист. Це може свідчити, що головним в офіційному шлюбі є захист сім'ї. Тобто чоловіки в своїх уявленнях висувують почуття обов'язку, свідомо розуміючи, що саме вони мають забезпечувати та дбати про свою сім'ю.

Зміна розуміння феноменів «шлюбу» та «сім'ї», збільшення кількості пар, які розлучилися, спонукають молодь обережніше ставитися до офіційного шлюбу. Прогресуючий розвиток має цивільний шлюб, який виник завдяки можливості контрацепції та ліберальним поглядам на позашлюбні відносини.

Цивільний шлюб немає шансів стати соціальним інститутом доки існує законодавчо визначена офіційна реєстрація шлюбу.

Спонукальні мотиви не реєструвати свої відносини у чоловіків і жінок різні, вони зумовлені багатьма соціальними, економічними та психологічними чинниками. Адже шлюб ґрунтується на вільній взаємній угоді, односторонності, співробітництві і відповідальності.

В уявленнях молоді щодо сім'ї та шлюбу насамперед панують егалітарні настановлення, хоча мають місце і традиційні: з одного боку, студентська молодь прагне формувати паритетні союзи, а з другого - зростає значущість

прояву власної індивідуальності у стосунках. Сучасна молодь вважає допустимими спільне життя поза зареєстрованим шлюбом, сексуальні стосунки до шлюбу, які не ведуть до народження дітей, тощо.

Незважаючи на велику кількість досліджень у соціології та психології такого феномену як «цивільний шлюб» соціально-психологічний аспект детермінації вступу партнерів у цивільний шлюб усе ж таки залишається не досить вивченим, тобто залишається ще низка питань, які потребують розробки нових теоретичних підходів і досліджень у вивченні цього феномена.

Висновки до першого розділу

Між поняттям шлюб та сім'я існує тісний взаємозв'язок. Однак у змісті цих понять є чимало особливого та специфічного. Вчені довели, що шлюб і сім'я виникли в різні історичні періоди.

Харчев А.Г. визначає шлюб як історично мінливу соціальну форму відносин між жінкою і чоловіком, за допомогою якої суспільство впорядковує і санкціонує їх статеве життя і встановлює їх шлюбні та батьківські права та обов'язки. А сім'ю, як інститут спільний, що складається на основі шлюбу і проводиться їм, правової і моральної відповідальності подружжя за здоров'я дітей, їх виховання.

На модель сім'ї та шлюбу впливають різні фактори: тенденція до ідеології споживача, масова психологічна інфантилізм тобто психологічна незрілість, домінування ідеології егоїзму як наслідку перший двох пунктів, пропаганда жіночої соціалізації, тобто ті ідеї, які говорять що для жінки сім'я та відносини можуть бути не обов'язковими або не самими обов'язковими, а кар'єра та професійна реалізація мають домінуюче значення, стирання різниці між чоловічою та жіночою природою.

Що ж до шлюбів, то з огляду на зазначені фактори вимальовується перспективи того, що у середньостатистичної людини буде більше відносин та шлюбів, цивільний шлюб стає абсолютною нормою відносин. Сім'я і родинні стосунки у їх традиційному розумінні втрачають свою цінність. Цивільний шлюб є фактично ринковими відносинами, які не мають ризиків та відповідальності.

Однак зрозуміло, що людина залишиться людиною і відносини теж. Інститут шлюбу та сім'ї завжди будуть існувати, але можуть бути дещо видозмінені у порівнянні з сьогоденням.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП ПРО ОФІЦІЙНИЙ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ШЛЮБ

2.1. Методи та процедура дослідження

Дослідження проводилось шляхом анкетування. Кожному респонденту надавалось три анкети різного змісту щодо вивчення таких явищ як офіційний та цивільний шлюб. Таке анкетування дало змогу поступово налаштувати респондентів на тему дослідження та виявити уявлення про ці види шлюбів з різних сторін.

Структура анкет побудована таким чином, щоб відповіді надавались як на відкриті, так і на закриті питання, що в більшій мірі відображає уявлення респондентів про предмет дослідження.

Анкета (авторська) «Асоціації»

Ціль: вивчення уявлень респондентів до феноменів «офіційний шлюб» та «цивільний шлюб» та надання їм визначення.

Анкета складається з двох частин, кожна з яких має два пункти. Респондентам пропонується надати свої асоціації на явище «офіційний шлюб» та «цивільний шлюб» та дати своє визначення цим поняттям. Труднощів у виконанні данної анкети у респондентів не виникало.

Всього 4 питання, які мають відкриту форму.

Час для виконання – 5 хв.

За результатами аналізу отриманих результатів робиться висновок про загальні ознаки, які особи різних вікових груп вкладають у поняття «офіційний шлюб» та «цивільний шлюб» та асоціації, які у респондентів викликають ці феномени.

Анкета «Ставлення до незареєстрованого шлюбу» [14]

Ціль: вивчення ставлення респондентів до незареєстрованого шлюбу (у порівнянні з офіційним).

Анкета складається з 12-ти питань, орієнтованих на моніторинг ставлення опитуваних (різних вікових груп) до незареєстрованого й офіційного шлюбів. Теоретичним підґрунтям анкети виступило формулювання відповідей на наступні питання: 1) оцінка й обґрунтування вибору альтернативних форм сексуально-шлюбних стосунків; 2) характеристики цивільного шлюбу; 3) феноменологія зареєстрованого/незареєстрованого шлюбів; 4) значущі фактори, що впливають на укладання офіційного/альтернативного шлюбів; 5) перспективність офіційного/альтернативного шлюбів; 6) коло обов'язків та очікувань партнерів в узаконених/не узаконених взаєминах.

11 питань з 12-ти мають відкриту форму.

Час для виконання – 15-20 хв.

Анкета «Альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків» (Фролов П.Д., Фролова Ю.П.) [24]

Ціль: дослідження уявлень респондентів про традиційний шлюб та альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків.

Анкета складається з 20-ти біполярних характеристик, які найчастіше застосовуються опитуваними задля опису та оцінки певних сексуально-шлюбних стосунків.

Серед цих суджень, зокрема, присутні такі: 1) орієнтація партнерів на тривалі стосунки; 2) передбачення взаємодопомоги і взаємної відповідальності партнерів; 3) основа – романтичні непрагматичні стосунки; 4) створення сприятливих умов для саморозвитку, принаймні, одного з партнерів; 5) полегшення у вирішенні побутових проблем тощо.

У ході виконання респонденту пропонується виокремити ті дескриптори, які, на його думку, більш точно та повно описують офіційний (зареєстрований) та цивільний (неофіційний, незареєстрований) шлюб.

Час роботи з анкетною – 10 хв.

2.2. Характеристика вибірки

У проведенні дослідження приймали участь 40 осіб, об'єднаних у 2 групи: перша група – «Молодь» (20 осіб), друга група – «Дорослі» (20 осіб).

До категорії «Молодь» віднесено осіб віком від 18 до 30 років включно, з них 10 дівчат та 10 парубків. Наймолодший вік у цій категорії 18 років, найстаршому респонденту 30 років. Середній вік опитуваних складає 23,15 років.

З опитаних респондентів цієї категорії за сімейним статусом: 60% не одружені і не були, наразі перебувають у пошуках партнера, 20% респондентів мають стосунки, але живуть окремо, 10% - перебувають в офіційному шлюбі і 10% - у цивільному шлюбі.

Щодо дітей, то 70% опитуваних не мають дітей і не планують їх заводити найближчим часом, 10% - мають одну дитину, 20% - не мають дітей, але планують мати дитину.

За критерієм освіта 60% опитаних цієї категорії мають повну середню освіту, 15% середню спеціальну, 25% - вищу.

З 20-ти респондентів групи «Молодь» 45% продовжують навчатись, 5% перебувають у дикретній відпустці, 5% поєднують роботу з навчанням, 30% працюють, 15% тимчасово не працюють.

До групи «Дорослі» віднесені особи віком від 31 до 50 років включно, з них 7 чоловіків та 13 жінок. Наймолодший вік респондента в цій категорії складає 32 роки, найстарший – 50 років. Середній вік опитуваних складає 36,65 років.

За статусом 20% перебувають у пошуках партнера, 5% живуть в цивільному (другому) шлюбі, 20% розлучені, 15% мають близькі стосунки, але не проживають разом, по 20% перебувають у цивільному та офіційному шлюбах.

З опитаних цієї категорії 55% мають одну дитину, 10% має двох дітей, 30% дітей не має, але планують, 5% не має дітей і не планує їх.

За освітою 15% опитаних цієї категорії мають незакінчену вищу освіту, 30% середню спеціальну (ПТУ, коледж), 55% мають вищу освіту.

За родом занять 90% осіб цієї категорії працюють, 10% поєднують роботу з навчанням.

2.3. Аналіз отриманих даних

2.3.1. Аналіз уявлень молоді про цивільний шлюб

Отримані результати по кожній з анкет дослідження можна умовно поділити на дві групи: уявлення молоді про офіційний та цивільний шлюб та уявлення дорослих про ці два феномени. Отримавши ці два результати шляхом порівняння можна виокремити особливості, які отримані у кожної з груп.

Так, аналізом даних у першій анкеті у категорії молодь приходимо до наступних результатів:

Асоціаціями, які молодь асоціює з поняттям «офіційний шлюб» у більшості випадках (90 %) є сім'я, діти, весілля, любов, бажання бути разом до старості, 10% респондентів асоціюють з такими поняттями як серйозність, рівність, щастя, радість. З чого можна зробити висновок, що це поняття викликає асоціацію з чимсь позитивним, надійним.

Поняття «цивільний шлюб» молодь у більшій мірі (90 %) асоціює з спільним проживанням, бажанням бути разом, тимчасовим та вигідним, свободою, 10 % опитаних цієї групи вказують на такі риси, як опікування, взаєморозуміння, кохання, довіра. Отримані результати також вказують на позитивні асоціації поняття цивільного шлюбу.

Щодо визначень цих феноменів, то молодь визначає офіційний шлюб, як такий, що зареєстрований в органах РАЦСУ у різних його варіантах (зареєстрований офіційно, зареєстрований в державних органах, оформлений на державному рівні), а цивільний шлюб, як такий що не зареєстрований та означає проживання пари без реєстрації.

Друга анкета. Опитані категорії молодь офіційному шлюбу надавала такі ознаки як любов, вірність, повага справжність стабільність, відповідальність, тривалість, спільне майбутнє. Цивільному ж шлюбу надано такі характеризуючи ознаки як тимчасовість, вигода, свобода, кохання, вірність, рівноправ'я, зручність.

Щодо обов'язків чоловіка, то як у офіційному, так і у цивільному шлюбі на думку резидентів цієї групи, відноситься матеріальне або фінансове забезпечення та робота, у тому числі і ремонт, яка потребує фізичної сили.

До обов'язків жінки, то в обох шлюбах опитуванні зазначили роботу по дому (готування їжі, прибирання, прання, прасування білизни) та виховання дітей.

На питання хто має бути ініціатором укладання офіційного шлюбу, точка зору розділилась наступним чином: більша частина (85%) опитаних вважають що чоловік, інші (15%), дотримуються думки, що це має бути спільне рішення.

Щодо ініціатора укладення цивільного шлюбу 75% опитаних вважає, що це має бути спільне рішення, 25% вважають ініціатива має йти від чоловіка.

Жоден з опитаних не зазначив ініціатором обох видів шлюбу жінку, або зовнішні фактори (напр. вагітність, тривале відрядження).

Щодо віку, з якого можна брати офіційний шлюб думки розділились. З опитаних цієї категорії для чоловіків підходящим віком є: 25% вважають 25 років, 20% - 23 роки, по 15% - 18, 19 років, по 5% - у 26, 27, 30 років.

Для жінок: 25% - 18 років, 20% - 20 років, по 15% - 21, 24 років, по 10% 19, 25, 5% - у 23 роки.

Вступати у цивільний шлюб, на думку опитаних, чоловік може 35% - 23 роки, 20% у 18 років, по 15% - 20 та 25 років, 10% - у 19 років, 5% у 26 років.

Жінки можуть укладати цивільний шлюб на думку 25% опитаних з 21 року, по 20% - з 18 та з 20 років, 15% - з 19 років, по 5% з 22, 23, 25 років.

Таким чином, з викладеного можна зробити висновок, що опитані категорії молодь вік укладання чоловіками офіційного шлюбу вважають 25-23 роки,

жінок 18-20, для вступу у цивільний шлюб чоловік має досягнути 18-23 роки., жінка-18-21 рік.

Основними причинами вступу в офіційний шлюб більшість (85%) респондентів групи молодь визначила кохання, створення сім'ї, народження дітей, 10% вказали на зроблений вибір, визначеність у партнері, 15% зазначили про бажання бути разом.

Щодо основних причин вступу в цивільний шлюб 75% причин вказала на бажання спільно жити та вирішувати побутові проблеми, 15% - вигоду, зручність та кохання, 10% що ознакою є незалежність(в деяких випадках зазначено про втечу, незалежність) від батьків.

Серед переваг офіційного шлюбу респонденти цієї групи виділили кохання, безпеку, спільні фінанси, взаємодтримку та спільне бажання створити сімю, перевагами ж цивільного зазначено кохання, спільне житло, та проживання, відсутність відповідальності та можливість легкого припинення відносин.

Про проблеми, які виникають у офіційному шлюбі опитані відзначили фінансові питання, втрата довіри та зрада, конфлікти і суперечки у побуті. Один опитаний відзначив, що такою причиною може бути вплив родичів.

У цивільному шлюбі такими проблемами вважають різні погляди, розподіл витрат, зрада та недовіра.

Гарантією міцних стосунків як офіційного так і цивільного шлюбу опитані назвали кохання, довіра, взаєморозуміння та щирість.

Для себе більш прийнятним 85% опитаних вважають офіційний шлюб, вважаючи його більш тривалим та стабільним, 10% надають перевагу цивільному шлюбу, як можливості вільного відчуття себе, 5% вважає спочатку треба пожити у цивільному шлюбі для того щоб дізнатися який партнер у побуті, а вже якщо він підходить, укладати офіційний шлюб.

Більшість респондентів (95%) зазначили, що дитині краще проживати у офіційному шлюбі з двома батьками, ніж у цивільному, 5% зазначили про відсутність різниці у якій формі шлюб між батьками , аби тільки жили разом.

Опитані у своїй більшості (85%) вважають що наразі популярним є цивільний шлюб, 10%, що офіційний, 5% - що обидва шлюби в рівній мірі є популярними.

Отже, опитана молодь позитивно ставиться до обох видів шлюбів, однак цивільний вважає більш надійним та тривалим, а цивільний менш тривалим та таким, що укладається з користю, основною ціллю останнього є спільне проживання.

Незважаючи на популярність цивільного шлюбу, молодь має намір у майбутньому укласти офіційний шлюб.

Третя анкета. За результатами опитування описових характеристик у групі молодь отримано наступні характеристики, якими опитувані характеризують офіційний та цивільний шлюби, дані розміщені у таблиці 1:

Таблиця 1

Результати виконання анкети «Альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків» групою «Молодь» (N=20)

	Оф.	%	Альт.	%
Орієнтує партнерів на тривалі стосунки	19	95	1	5
Зручний насамперед для егоїстів	3	15	17	85
Основою стосунків є пристрасть, романтичні почуття	8	40	12	60
Створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження індивідуальності і самореалізації щонайменше для одного з партнерів	11	55	9	45
Полегшує вирішення побутових (майнових) проблем, а то й зовсім звільняє партнерів від необхідності їх вирішення	10	50	10	50
Принцип рівноправ'я порушується на користь однієї із сторін	9	45	11	55
Ґрунтується на взаємній довірі	13	65	7	35
Може існувати за наявності любові, щирості, взаєморозуміння	6	30	14	70
Моральний	19	95	1	5
Набуватиме популярності	5	25	15	75
Загрожує одноманітністю	16	80	4	20
Створює передумови для найбільш гармонічних стосунків	8	40	12	60
Породжує відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості	3	15	17	85
Здатний зробити людину щасливою	12	60	8	40

Прийнятний переважно для чоловіків	6	30	14	70
Менш сприятливий для народження та виховання дітей	0	0	20	100
Орієнтований переважно на духовний зв'язок	15	75	5	25
Сприяє задоволенню будь-яких сексуальних фантазій пари	5	25	15	75
Створює велику кількість матеріальних та господарсько-побутових проблем	11	55	9	45
За певних умов його існування має сенс	7	15	13	85

2.3.2. Аналіз уявлень дорослих респондентів про цивільний шлюб

У другій групі респондентів «дорослі» отримані наступні результати:

У відповідь на першу анкету опитані з поняттям «офіційний шлюб» у більшості випадках (85 %) асоціюють з такими поняттями як весілля, любов, сім'я, діти, родина, 10% зазначають про відповідальність, обов'язки та захищеність, 5% згадують про розподіл майна, ярмо та обман. З поняттям цивільний шлюб дорослі у більшій мірі (80%) асоціюють з відносинами, коханням, спільним побутом, вигодою, 20 % опитаних цієї групи вказують на взаємодопомогу, зручність, вільні відносини та свободу. Отримані результати вказують на позитивні асоціації поняття цивільного шлюбу.

Щодо визначень цих феноменів, то опитані дорослі офіційному шлюбу дають визначення, як відносинам, які офіційно оформлені (зареєстровані державою в органах РАЦСУ. Цивільний шлюб визначають спільним проживанням без такої реєстрації. Один з опитуваних так визначив цивільний шлюб: « Нічого. Гарно або негарно проведений разом час».

Друга анкета. 80% опитаних категорії дорослі вказували, що офіційний шлюб має такі ознаки як кохання, впевненість, щастя, вірність. 20% асоціюють це поняття з оформленням, реєстрацією, свідоцтвом, законністю. До характеристик цивільного шлюбу віднесено спільне життя, кохання, довіра, легкість та зручність.

Серед обов'язків чоловіка в обох шлюбах опитані вказали матеріальне забезпечення та чоловіча робота, ремонт. До жіночих обов'язків в обох формах шлюбу віднесли ведення господарства та виховання дітей.

На питання хто має бути ініціатором укладання офіційного шлюбу 50% вважають чоловіка, 40% дотримуються думки, що це має бути спільне рішення, 5% вважають жінку ініціатором, ще 5% зовнішні фактори (напр. вагітність, тривале відрядження).

Щодо ініціатора укладення цивільного шлюбу 80% опитаних вважає, що це має бути спільне рішення, 15% вважають ініціатива має йти від чоловіка. 5% вказують на зовнішні фактори (напр. вагітність, тривале відрядження) як ініціативу для вступу в цивільний шлюб.

Щодо віку, з якого можна брати офіційний шлюб думки розділились. З опитаних цієї категорії для чоловіків підходящим віком є: 40% вважають 25 років, 25% - 30 років, 15% -27 років, по 5% - у 18, 19, 20, 23 роки.

Для жінок: по 25% - 19, 23, 25 роки, 10%-18 років, по 5% - 20, 24, 28 років.

Вступати у цивільний шлюб, на думку опитаних, чоловік може 30% -25 роки, 20% у 19 років, по 15% - 18 та 20 років, 10%- у 21рік, по 5% - у 23, 30 років.

Жінки можуть укладати цивільний шлюб на думку 30% опитаних з 18 років, по 20%- з 19 та 23 років, 15% - з 20 років, по 5% з 21, 24 ,25 років.

Таким чином, з викладеного можна зробити висновок, що опитані категорії дорослі вік укладання чоловіками офіційного шлюбу вважають 25 та 30 років, жінок 19,23,25 років, для вступу у цивільний шлюб чоловік має досягнути 25 років, жінка з 18 років.

Основними причинами вступу в офіційний шлюб більшість (85%) респондентів групи дорослі визначили кохання, створення сім'ї, народження дітей, 10% вказали про бажання бути разом, 5% зазначили про розрахунок, війну.

Щодо основних причин вступу в цивільний шлюб 80% причин вказали кохання, спільне проживання, 5% - незалежність від батьків та проживання від них окремо, 5%- зручність, вигода, перевірка чи партнер підходить у побуті.

Серед переваг офіційного шлюбу респонденти цієї групи виділили кохання, впевненість, стабільність, спільні фінанси та спільне бажання

створити сім'ю. Перевагами цивільного зазначено кохання, спільне проживання, відсутність відповідальності, легкість.

Про проблеми, які виникають у офіційному шлюбі опитані відзначили фінансові питання, втрата довіри та зрада, конфлікти і суперечки у побуті, невинуваті сподівання та виховання дітей.

У цивільному шлюбі такими проблемами вважають розподіл недовіра, обов'язків, розподіл витрат.

Гарантією міцних стосунків як офіційного так і цивільного шлюбу опитані назвали кохання, довіра, повага та взаєморозуміння.

Для себе більш прийнятним 90% опитаних вважають офіційний шлюб, вважаючи його більш тривалим та стабільним, 5% надають перевагу цивільному шлюбу, як можливості вільного вибору відносин та 5% не відчують різниці, вважаючи що, якщо люди порядні, то будуть жити щасливо, незважаючи на вид шлюбу.

Більшість респондентів (95%) зазначили, що дитині краще проживати у офіційному шлюбі, 5% зазначили про відсутність різниці у якій формі шлюб між батьками, аби тільки дата була належним чином зареєстрована.

Опитані у своїй більшості (80%) вважають що наразі популярним є цивільний шлюб, 20% - що офіційний, зазначаючи, що люди бажають відчувати стабільність та у зв'язку із станом в країні (війною) офіційний шлюб дає більше прав та можливостей.

Третя анкета. За результатами опитування описових характеристик у групі дорослі отримано наступні характеристики, якими опитувані характеризують офіційний та цивільний шлюби, дані розміщені у таблиці 2:

Таблиця 2

Результати виконання анкети «Альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків» групою «Дорослі» (N=20)

	Оф.	%	Альт.	%
Орієнтує партнерів на тривалі стосунки	18	60	2	40
Зручний насамперед для егоїстів	5	25	15	75
Основою стосунків є пристрасть, романтичні почуття	9	45	11	55
Створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження	12	60	8	40

індивідуальності і самореалізації щонайменше для одного з партнерів				
Полегшує вирішення побутових (майнових) проблем, а то й зовсім звільняє партнерів від необхідності їх вирішення	9	45	11	55
Принцип рівноправ'я порушується на користь однієї із сторін	10	50	10	50
Ґрунтується на взаємній довірі	14	70	6	30
Може існувати за наявності любові, щирості, взаєморозуміння	13	65	7	35
Моральний	19	95	1	5
Набуватиме популярності	5	25	15	75
Загрожує одноманітністю	17	85	3	15
Створює передумови для найбільш гармонічних стосунків	10	50	10	50
Породжує відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості	3	15	17	85
Здатний зробити людину щасливою	9	45	11	55
Прийнятний переважно для чоловіків	2	10	18	90
Менш сприятливий для народження та виховання дітей	18	90	2	10
Орієнтований переважно на духовний зв'язок	13	65	7	35
Сприяє задоволенню будь-яких сексуальних фантазій пари	8	40	12	60
Створює велику кількість матеріальних та господарсько-побутових проблем	8	40	12	60
За певних умов його існування має сенс	7	15	13	85

2.3.3. Порівняльний аналіз уявлень молоді й дорослих респондентів про цивільний шлюб

Результати кожної з груп можна порівняти між собою та визначити, які саме існують особливості уявлень у молоді та дорослих щодо згаданих феноменів. Далі в таблиці 3 наведені спільні та відмінні ознаки у першій анкеті.

Таблиця 3

Результати виконання анкети «Асоціації» групами респондентів «Молодь» та «Дорослі»(N=40)

<i>Питання</i>	<i>Молодь (N=40)</i>	<i>Дорослі (N=40)</i>
асоціація з поняттям «офіційний шлюб»	(90 %) сім'я, діти, весілля, любов, бажання бути разом до старості	(85 %) весілля, любов, сім'я, діти, родина 5% про розподіл майна, ярмо та обман
асоціація з поняттям «цивільний шлюб»	(90 %) спільне проживання, бажання бути разом, тимчасові та вигідні відносини, свобода	(80%) коханням, спільним побутом, вигодою
визначення офіційний шлюб	такий, що зареєстрований в органах РАЦСУ	відносинам, які офіційно оформлені (зареєстровані)

		державою в органах РАЦСУ
визначення цивільний шлюб	такий що не зареєстрований, проживання пари без реєстрації	спільним проживанням без такої реєстрації

За другою анкетною результати для порівняння розміщені у таблиці 4.

Таблиця 4

Результати виконання анкети «Ставлення до незареєстрованого шлюбу» групами респондентів «Молодь» та «Дорослі»

<i>Питання</i>	<i>Молодь (N=20)</i>	<i>Дорослі (N=20)</i>
ознаки офіційного шлюбу	любов, вірність, повага справжність стабільність, відповідальність, тривалість, спільне майбутнє	кохання, впевненість, щастя, вірність
ознаки цивільного шлюбу	тимчасовість, вигода, свобода, кохання, вірність, рівноправ'я, зручність	спільне життя, кохання, довіра, легкість та зручність
обов'язки чоловіка в в обох формах шлюбу	фінансове забезпечення та робота, у тому числі і ремонт, яка потребує фізичної сили	матеріальне забезпечення та «чоловіча робота», ремонт
До жіночих обов'язків в обох формах шлюбу	ведення господарства та виховання дітей	ведення господарства та виховання дітей
ініціатор укладання офіційного шлюбу	85% - чоловік, 15% - спільне рішення	50% - чоловіка, 40% спільне рішення, 5% - жінка 5% зовнішні фактори
ініціатор укладення цивільного шлюбу	75% - чоловік 25% - спільне рішення	80% - спільне рішення, 15% - чоловік 5% зовнішні фактори
Вік, з якого можна брати офіційний шлюб	для чоловіків 25% - 25 років, 20% - 23 роки, по 15% - у 18, 19 років 10% - 20 років по 5% - 26, 27, 30 років Для жінок: по 25% - 18 років, 20% - 20 років, по 15% - 21, 24 роки	чоловіків 40% вважають 25 років, 25% - 30 років, 15% - 27 років, по 5% - у 18, 19, 20, 23 роки. Для жінок: по 25% - 19, 23, 25 роки, 10% - 18 років, по 5% - 20, 24, 28 років
Вік, з якого можна брати цивільний шлюб	чоловік 35%-23 роки,	чоловік 30%-25 роки,

	20% у 18 років, по 15% - 20 та 25 років, 10%- у 19 років, 5% - у 26 років Жінки 25% - 21 рік по 20% - з 18 та 20 років, 15% - з 19 років, по 5% з 22, 23, 25 років	20% у 19 років, по 15% - 18 та 20 років, 10%- у 21рік, по 5% - у 23, 30 років. Жінки 30% - 18 років, по 20% - 19 та 23 роки 15% - 20 років по 5 % 21, 24, 25 років
Причини вступу в офіційний шлюб	75% - кохання, створення сім'ї, народження дітей, 10% - вагітність, 15% - бажання бути разом	85% - кохання, створення сім'ї, народження дітей, 10% - бажання бути разом 5% - розрахунок, війна
Причини вступу в цивільний шлюб	80% - почуття кохання, спільне проживання, 15% - вигоду, зручність та кохання, 5% - незалежність від батьків.	80% почуття кохання, спільне проживання, 5% - незалежність від батьків та проживання від них окремо 5%.- зручність, вигода, перевірка чи партнер підходить у побуті
Переваги офіційного шлюбу	кохання, впевненість, стабільність, спільні фінанси та спільне бажання створити сім'ю	кохання, впевненість, стабільність, спільні фінанси та спільне бажання створити сім'ю
Переваги цивільного шлюбу	кохання, спільне проживання, відсутність відповідальності, легкість	кохання, спільне проживання, відсутність відповідальності, легкість
Проблеми, які виникають у офіційному шлюбі	фінансові питання, втрата довіри та зрада, конфлікти і суперечки у побуті, невинуватдані сподівання та виховання дітей	фінансові питання, втрата довіри та зрада, конфлікти і суперечки у побуті, невинуватдані сподівання та виховання дітей
Проблеми, які виникають у цивільному шлюбі	недовіра, розподіл витрат	недовіра, розподіл обов'язків, розподіл витрат
Гарантією міцних стосунків як офіційного так і цивільного шлюбу	кохання, довіра, взаєморозуміння та щирість	кохання, довіра, повага та взаєморозуміння
Для себе прийнятним бачить	85% - офіційний шлюб, 10% - цивільний шлюб, 5% - спочатку треба пожити у цивільному шлюбі, а потім реєструвати відносини	90% - офіційний шлюб, 5% - цивільний шлюб, 5% не відчують різниці
Дитині краще проживати	95% -у офіційному шлюбі, 5% - немає різниці	95% -у офіційному шлюбі, 5% - немає різниці

Наразі популярним є ...	85 % - цивільний шлюб 10 % - офіційний 5% - обидва шлюби в рівній мірі популярні	80% - цивільний шлюб, 20% - офіційний
-------------------------	--	--

Результати третьої анкети відображено у таблиці 5.

Таблиця 5

Результати виконання анкети «Альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків» групами молоді та дорослих

	Дорослі, у % (N=20)		Молодь, у % (N=20)	
	Оф.	Альт.	Оф.	Альт.
Орієнтує партнерів на тривалі стосунки	60	40	95	5
Зручний насамперед для егоїстів	25	75	15	85
Основою стосунків є пристрасть, романтичні почуття	45	55	40	60
Створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження індивідуальності і самореалізації ...	60	40	55	45
Полегшує/зовсім звільняє партнерів від вирішення побутових (майнових) проблем...	45	55	50	50
Принцип рівноправ'я порушується на користь однієї із сторін	50	50	45	55
Ґрунтується на взаємній довірі	70	30	65	35
Може існувати за наявності любові, щирості, взаєморозуміння	65	35	30	70
Моральний	95	5	95	5
Набуватиме популярності	25	75	25	75
Загрожує одноманітністю	85	15	80	20
Створює передумови для найбільш гармонічних стосунків	50	50	40	60
Породжує відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості	15	85	15	85
Здатний зробити людину щасливою	45	55	60	40
Прийнятний переважно для чоловіків	10	90	30	70
Менш сприятливий для народження та виховання дітей	90	10	0	100
Орієнтований переважно на духовний зв'язок	65	35	75	25
Сприяє задоволенню будь-яких сексуальних фантазій пари	40	60	25	75
Створює велику кількість матеріальних та господарсько-побутових проблем	40	60	55	45
За певних умов його існування має сенс	15	85	15	85

З огляду на отримані при порівнянні результати можна зробити висновки, що уявлення групи молодь та групи дорослі мають як спільні риси, так і відмінності.

З офіційним шлюбом обидві групи асоціюють поняття сім'я, діти, весілля, любов, бажання бути разом, молодь ще зазначає про відповідальність, дорослі про впевненість.

Таким чином асоціації однакового змісту та спрямованості. Серед опитаних респондентів негативні асоціації виникли лише у групи дорослих (5%), які згадують про розподіл майна, ярмо та обман. Слід зазначити, що таку характеристику дають респонденти, які перебували в офіційному шлюбі, який для них закінчився розлученням.

З цивільним шлюбом у обох групах викликають асоціації як чогось тимчасового. Також згадуються такі асоціації як вигода, свобода, кохання, вірність, рівноправ'я, зручність. В цьому питанні обидві групи надали однотипні відповіді.

Також спільними для обох груп є розуміння обов'язків чоловіка та жінки в обох видах шлюбу, для чоловіка це фінансове забезпечення та робота, яка потребує фізичної сили, а для жінки це домашній побут та виховання дітей. В цьому питанні відмінностей між шлюбами не виявлено.

Опитані в більшості вважають, що ініціатором офіційного шлюбу має бути чоловік (дорослі -85%, молодь 50%), спільне рішення, як підставу реєстрації шлюбу зазначає 15% молоді та 40% дорослих. Щодо інших ініціатив, то молодь такі підстави не зазначає, натомість по 5% опитаних дорослих допускають ініціативу від жінки та зовнішніх факторів.

Підходящим віком для вступу в офіційний шлюб молодь вважає для чоловіків 25 років (25%), для жінок 18 років (25%), дорослі також для чоловіків зазначають вік 25 років (40%), для жінок -19, 23, 25 роки (25%).

Можна зробити висновок, що молодь та дорослі вважають, що в офіційний шлюб чоловік має вступати вже в більш старшому віці ніж жінка, яка може

вступати в офіційний шлюб з досягненням повноліття або в найближчі роки після цього.

Основними причинами вступу в офіційний шлюб більшість дорослих (85%) та молоді (75%) респондентів вважають кохання, створення сім'ї, народження дітей, 10% дорослих та 15 % молоді на бажання бути разом, 10% молоді зазначають причиною вагітність, 5% дорослих зазначають про розрахунок, війну. З цього слідує, що в загальному причинами вступу в офіційний шлюб для обох категорій є загальні цінності, такі як кохання, сім'я, народження дітей та бажання бути разом. Щодо відмінностей, то незначна частина опитаних згадує причиною вагітність у групі молоді та про війну та розрахунок у групі дорослі, причиною цього може бути власний досвід.

Щодо основних причин вступу в цивільний шлюб 80% опитаних дорослих та 80% опитаної молоді вказали кохання, спільне проживання. Спільним також 5% опитаних обох груп зазначили незалежність від батьків та проживання від них окремо, 5% - зручність, вигода, перевірка чи партнер підходить у побуті.

Таким чином, розуміння причин вступу у цивільний шлюб у обох груп однаковий.

Серед переваг офіційного шлюбу респонденти обох груп зазначили кохання, впевненість, стабільність, спільні фінанси та спільне бажання створити сім'ю. Перевагами цивільного зазначено кохання, спільне проживання, відсутність відповідальності, легкість.

Про проблеми, які виникають у офіційному шлюбі опитані відзначили фінансові питання, втрата довіри та зрада, конфлікти і суперечки у побуті, невинуваті сподівання та виховання дітей.

У цивільному шлюбі такими проблемами вважають розподіл обов'язків, розподіл витрат та недовіра.

Гарантією міцних стосунків, як офіційного, так і цивільного шлюбу опитані обох груп вважають кохання, довіра, повага та взаєморозуміння.

Для себе більшість (90% опитаних дорослих та 85% молоді) прийнятним вважає офіційний шлюб, як тривалі та стабільні відносини, з опитаних 10%

молоді та 5% дорослих надають перевагу цивільному шлюбу, по 5% кожної з груп допускають проживання у цивільному шлюбі з подальшою його реєстрацією.

Спільні погляди у обох груп резидентів на те, що дитині краще проживати у офіційному шлюбі, щоб дитина була належним чином зареєстрована.

Так саме однакові погляди у більшості (80%) опитаних, що наразі популярним є цивільний шлюб, 20% - що офіційний, зазначаючи, що люди бажають відчувати стабільність та у зв'язку із станом в країні (війною) офіційний шлюб дає більше прав та можливостей.

Отже можна зазначити, що у опитаних розуміння явища офіційний шлюб та цивільний шлюб має незначні відмінності, але в загальному розуміння більш-менш однакової спрямованості.

Це може мати місце у зв'язку з тим, що особи проживають в одному населеному пункті, мають взагалі не дуже велику різницю у соціальному вихованні.

2.4. Розробка просвітницької лекції на тему «Психологічні аспекти цивільного шлюбу»

Ціль: розкрити основні положення уявлення про шлюб та його види, висвітлити основні психологічні аспекти цивільного шлюбу.

План

1. Загальні уявлення про шлюб.
2. Види шлюбу.
3. Цивільний шлюб - психологічні аспекти.

Література

1. Кравець В. Психологія сімейного життя: В 2-х ч. Тернопіль, 1995. 695 с.
2. Матохнюк Л.О., Шпортун О.М. Психологічні особливості ціннісно-смыслових орієнтацій партнерів у цивільному шлюбі. *Габітус*. 2020. Вип. 13. Т. 2. URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/13_2020/part_2/21.pdf

3. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В.М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.

4. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.

5. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О.М. Цільмак. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.

1. Загальні уявлення про шлюб.

Шлюб - регульована суспільством (у тому числі державою) постійний зв'язок зазвичай між чоловіком і жінкою, як правило, заснована на особистих почуттях і сексуальних відносинах, що переслідує мету створення сім'ї.

В шлюбі упорядковується і реалізується природна потреба людей у продовженні роду, перетворена соціальними умовами і культурою. Як правило, шлюб передбачає ведення подружжям спільного господарства та наявність загального майна, що передається у спадок, а також виховання ними дітей.

В Україні спостерігається явище зростання незареєстрованих шлюбів, що розглядаються як «пробний» період. Але така «репетиція» сімейного життя не завжди спрацьовує, адже, на думку деяких вчених, такий шлюб з самого початку запрограмований на розрив.

Функції шлюбу можна класифікувати наступним чином:

Інституційна функція – фіксація виникнення пов'язаних зі шлюбом правових стосунків між подружжям. Реєстрація шлюбу спричиняє за собою права і обов'язки не лише подружжя, але й держави, що створює потенційну можливість державного захисту і підтримки шлюбу та сім'ї.

Економічна функція шлюбу має характер взаємодопомоги в забезпеченні членів подружжя, дітей і похилих родичів.

Демографічна функція пов'язана із необхідністю соціально-етичного регулювання стосунків між статями, які безпосередньо відтворюють населення.

Функція ініціації – коли перебування в шлюбі є соціальною нормою, а вступ до шлюбу служить однією з ознак соціальної зрілості людини.

Сексуальна функція – регулювання та контроль за сексуальною поведінкою. У даний час в урбанізованому суспільстві, як правило, більше значення має при укладанні ранніх шлюбів.

Емоційна функція – в даний час значення її в шлюбі найвище, проте, на думку багатьох фахівців, це веде і до масової нестійкості шлюбів, оскільки емоційна функція найменше піддається регулюванню.

Таким чином ті функції, які в першу чергу покладено на інститут сучасного шлюбу, особистістю виконуються без перешкод, а ті, які виникають дещо пізніше, потребують додаткового регулювання з боку держави та громадської думки.

Таким чином, шлюб - це своєрідний контракт, який укладається між трьома сторонами - чоловіком, жінкою та державою. У багатьох суспільствах держава лише здійснює юридичне укладання шлюбу, а його посвяту здійснює церква. При цьому посвята шлюбу перед церковним олтарем вважається найсильнішою формою зміцнення шлюбу. Разом з тим, укладаючи шлюб, держава не може визначати часові межі його існування, тобто через певний проміжок часу один із членів подружжя може виступити ініціатором розлучення. Останнє символізує свободу особистості.

2. Види та форми шлюбу.

Шлюбні стосунки у на сьогоднішній момент характеризуються небаченою різноманітністю. Сучасне різноманіття шлюбних відносин вимагає переглянути класичні визначення поняття шлюбу. Ураховуючи, що багато альтернативних форм шлюбних відносин відійшли від традиційного трактування «союз чоловіка та жінки з метою продовження роду», для більш глибоко розуміння шлюбу у сучасному суспільстві необхідно визначити основні категорії дослідження шлюбних стосунків. Щоб найбільш глибоко зрозуміти, що значить шлюб сьогодні, необхідно розглянути завдання, які він виконує.

Дослідники С.В. Діденко та О.С. Козлова виділяють наступні види шлюбу за критерієм задоволеності – незадоволеності [2]:

Щасливий шлюб – той, у якому чоловік і дружина мають взаємні почуття, проявляють взаєморозуміння, кохання, повагу.

Гармонійний шлюб – передбачає кохання одного і повагу іншого члена подружжя.

Проблемний шлюб – сімейне подружжя у якому переважають стосунки без достатньої поваги або присутня надмірна прихильність одного з членів подружжя, проявляється відчуття байдужості, неповага до іншого, що провокує конфлікти та призводить до розлучення.

Кризовий шлюб – у якому найчастіше домінують конфлікти з різних приводів.

Розірваний шлюб – шлюб, який перебуває у процесі юридичного розірвання.

Конкретним залишається той факт, що шлюб - це явище взаємодії людей, він не може функціонувати лише для однієї людини, і направлений на тривале співжиття.

Важливим аспектом для глибоко розуміння проблем шлюбних відносин є аналіз сучасних форм шлюбу.

Різноманітність шлюбних відносин у сучасному суспільстві свідчить про пошуки нового русла, яке зробило б сімейні стосунки більш стабільними та щасливими.

Зараз актуальним стало питання протиставлення традиційного шлюбу та його альтернативних форм. У громадянській думці постають питання щодо появи нових альтернативних видів шлюбу. Альтернативними формами шлюбу на сьогодні є незареєстрований або цивільний шлюб, сезонний, комунальний, гостьовий, раціональний, гомосексуальний та відкритий шлюби.

Цивільний шлюб. Спочатку під терміном «цивільний шлюб» мали на увазі сімейні стосунки, не освячені таїнством вінчання, але визнані державою. У 1917 році цивільний шлюб виник як протиположний традиційному церковному. У

буденній мові під цивільним шлюбом мають на увазі добровільне спільне мешкання і ведення спільного господарства двома людьми: чоловіком і жінкою «без яких би то не було юридично оформлених взаємних зобов'язань». Протягом останніх 50 років подібні союзи набувають все більшого поширення як в Європі, так і в Україні. На рівні громадської думки вони вже перестають визначатися, як девіація. Але цей шлюб має свої особливості, і далеко не всі сприймають його, як рівноцінний офіційному, і в психологічному, і в економічному плані.

Сезонний шлюб (обмежена часом сім'я): відносини закріплюються на певний термін, по закінченню якого вважаються автоматично розірваними. Прихильники цієї форми шлюбу дотримуються думки, що дорослі люди виростають із стосунків, як “діти із взуття”.

Комунальний шлюб (“шведська сім'я”): сім'я, в якій живуть декілька чоловіків і декілька жінок. Вони зв'язані не лише і не стільки спільним сексом, скільки спільним господарством і приятельськими стосунками. Якщо в таких сім'ях з'являються діти, то вони виховуються всіма членами “комуни”.

Гостьовий (екстериторіальний) шлюб: пара зареєстрована, але живуть кожен у себе. Час від часу зустрічаються, решту часу кожен з них вільний від сімейних обов'язків і живе своїм життям.

Раціональний шлюб, тобто такий, що передбачає певну конкретно оговорену вигоду (економічну, психологічну, сексуальну, господарсько-побутову, професійну тощо).

Всі ці форми шлюбів змінюють традиційні неформальні норми подружнього життя. Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану. Державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства. Шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків подружжя. Реєструється шлюб перед значимою інстанцією – перед Богом (у церкві), перед законом (у державному органі

реєстрації актів цивільного стану), і перед людьми – «свідками». З моменту вступу до шлюбу починають діяти відповідні інституційні статуси, про що стає відомо навколишньому оточенню. Виходячи з визначення шлюбу його девіації пов'язані з порушенням встановленої законом кількості шлюбних партнерів та їх статі; процедури реєстрації шлюбу; з реалізацією взаємних прав і обов'язків по відношенню до шлюбного партнера і до дітей. Виходячи з визначення шлюбу до альтернативних типів, що переглядають формально закріплені норми можна віднести порушенням встановленої законом кількості шлюбних партнерів та їх статі; процедури реєстрації шлюбу; з реалізацією взаємних прав і обов'язків по відношенню до шлюбного партнера і до дітей.

Гомосексуальний шлюб. Абсолютно новим типом шлюбних відносин став гомосексуальний шлюб. Він вже отримав місце у суспільстві домігшись офіційного визнання у багатьох країнах.

Відкритий шлюб - традиційна сім'я, в якій подружжя допускають захоплення та інтимні зв'язки поза шлюбом.

Сучасна цивілізація має в своєму розпорядженні декілька варіантів шлюбу, з яких можна обрати той, який найбільш підходить. Шлюбні відносини ґрунтуються на різних нормах.

Виникає закономірне питання, які проблеми виникають при виконанні суспільних функцій цивільним шлюбом як найбільш розповсюдженим типом альтернативних шлюбів.

1. Цивільний шлюб - психологічні аспекти.

Під поняттям «цивільний шлюб» розуміється більш-менш тривалий союз між неодруженим чоловіком та незаміжньою жінкою, що характеризується веденням спільного побуту, в якому передбачається вірність партнерів, спільна турбота про дітей, можливість матеріального забезпечення одного партнера іншим; тобто він є такою формою шлюбу, на якій без втручання права може будуватися стабільна сім'я.

Цивільний шлюб з коханою людиною хороший тим, що не накладає таких серйозних зобов'язань, як офіційний. І йдеться тут не лише про зобов'язання

побутового характеру. Свідомість того, що в тебе є право вибору і в будь-який момент ти можеш змінити своє життя, дає певну психологічну незалежність і відчуття внутрішньої свободи. Але, до речі, далеко не всі «цивільні подружжя» використовують ці широкі можливості вибору. Як показує життя, цивільний шлюб так само, як офіційний, блокує нові відносини з іншими партнерами, тому що вже є кому чекати тебе вечорами, є про кого дбати. Далеко не рідкість, що пари, які зібралися пожити один з одним якийсь час, проводять разом все своє життя.

Кількість офіційних шлюбів щороку скорочується. Однією з причин цього є проживання осіб у цивільному шлюбі. Форма відносин цивільний шлюб народилась в Нідерландах в XVI ст. Люди різних віросповідань не могли поєднати себе у церковному шлюбі-повінчатися, і такі союзи узаконила влада. Тоді саме зареєстрований державною шлюб, але без церковної реєстрації мав назву цивільним шлюбом.

Наразі все навпаки – не зареєстрований у встановленому законом порядку шлюб, навіть після вінчання не вважається законним.

На Западі цивільний шлюб практикується давно. Наприклад у Швеції, Німеччині молодь живе по 4-5 років разом і лише потім, найчастіше у зв'язку з народженням дитини, оформлюють офіційно відносини.

В США цивільний шлюб - поняття правове. Жінка в цій країні завжди може звернутися з позовом, щоб визнали співмешкання шлюбом.

В Домініканській Республіці якщо пара живе разом більше 4-х років. Вони мають право на спільне майно, як подружжя.

У Франції співмешканці укладають пакет цивільної солідарності, в яких обумовлюються майнові відносини.

На сьогодні позиція психологів розділилась на тих хто за і тих, хто проти інституту цивільного шлюбу.

Перші стверджують, що модель цивільного шлюбу швидко розповсюджується і буде основною у суспільстві: спочатку люди живуть спільно і лише у зв'язку з народженням дітей узаконюють свої відносини.

Аргументом є те, що вибір цивільного шлюбу - це вибір людей з освітою, тобто вибір майбутнього. Для людей без освіти дуже важлива свадьба, як питання престижу.

Якщо говорити про переваги та недоціки цивільного шлюбу, то слід зупинитись на наступних:

Переваги: можна ретельніше придивитися, зрозуміти свої почуття; є можливість навчитися спільно вести господарство, розподіляти фінанси і обов'язки; приходить розуміння, що шлюб не лише свято, але і "рядові будні", і відповідальність; такі союзи, не обтяжені соціальними стереотипами з приводу сімейного життя, вони максимально відкриті експериментам і творчості; в разі розриву емоційні і матеріальні претензії з обох боків пред'являються по мінімуму.

Недоліки: неоднозначність в оцінці існуючих стосунків самого подружжя (жінки в такому шлюбі частіше вважають себе заміжніми, а чоловіки – холостими); економічна і психологічна уразливість подружжя (насамперед жінок, які прагнуть до стабільності в стосунках, в упевненості в майбутньому, а в ситуації розлучення при відстоюванні своїх матеріальних інтересів і обов'язків чоловіка по відношенню до дитини треба ще доводити факт мешкання однією сім'єю саме під час придбання спільного майна); у цивільному шлюбі мати вирішує, кого записати батьком дитини, яке дати їй прізвище, чи можна зробити аналіз ДНК на визначення батьківства.

Ставлення суспільства до цивільного шлюбу стає все більш лояльним, але представники всіх поколінь вважають за більш оптимальний для дитини офіційний шлюб його батьків.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що не дивлячись на різноманітність поглядів та чисельність ознак такого поняття як шлюб, існування багатьох концепцій розуміння шлюбу, питання щодо його природу залишається дискусійним.

Найбільш вдалі шлюби тих людей, які цінують у своєму партнері надійність, вірність, любов до сім'ї і твердий характер. В «ідеальному шлюбі»

подружжя найчастіше володіють такими рисами особистості, як витриманість, працьовитість, дбайливість, самовідданість і гнучкість поведінки.

Як висловився відомий письменник Бенджамін Дізраелі «Шлюб – найбільше щастя на землі, якщо він заснований на повній гармонії»

Висновки до другого розділу

За досить зрозумілою тенденцією позитивного ставлення до цивільного шлюбу, як до нормальної сучасної форми співжиття у суспільстві, прослідковується орієнтація на офіційне оформлення відносин як серед жінок, так і серед чоловіків різних вікових груп. З одного боку спільне проживання двох люблячих людей, які свідомо обирають таку форму взаємин, є лише першим, початковим етапом у побудові сім'ї, яку планується побудувати у майбутньому. З іншого боку - спільне проживання в незареєстрованому шлюбі не призводить до офіційного шлюбу, є марним витрачанням часу та лише сучасною тенденцією форми взаємовідносин.

З огляду на отримані результати в роботі робиться висновок, що цивільний шлюб є вибором особи між офіційною сім'єю та кар'єрою та матеріальним забезпеченням. В молодому віці та після перебування в офіційному шлюбі, який закінчився розлученням перевага надається цивільному шлюбу. Цивільний шлюб розглядається як первинна ланка сімейно-шлюбних відносин, яка дає можливість до офіційної реєстрації шлюбу впевнитись у можливості спільного проживання та ведення спільного побуту, у однакових поглядах на прості життєві ситуації. Така форма шлюбу має бути нетривала у часі. Цивільний шлюб є перехідним етапом від спільного проживання реєстрації офіційного шлюбу та створення сім'ї.

Особливості уявлення про офіційний та цивільний шлюб осіб різних вікових категорій повинен враховуватись при розробленні соціальної політики країни у шлюбно-сімейній сфері шляхом заохочення та дотримання традицій щодо офіційного шлюбу.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного теоретико-емпіричного дослідження особливостей уявлень про офіційний та цивільний шлюб у представників різних вікових груп, можна зробити наступні висновки.

1. Прийнято важати, що «сім'я» – це група людей, яка складається із чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом під одним дахом, а «шлюб» – це певна офіційна домовленість, і йдеться не тільки про штамп у паспорті, а про згоду між двома людьми мати максимально довго стосунки разом.

Поняття «сім'я» тісно пов'язане з поняттями «шлюб». Оптимальним рішенням у виборі шлюбно-сімейних стосунків є обрання певної форми шлюбу, що найповніше задовольнятиме потреби двох особистостей, відповідатиме їх психологічним властивостям та сприятиме особистісному розвитку.

2. Офіційним шлюбом є сімейний союз, зареєстрований органами державної реєстрації актів цивільного стану. Цивільний (альтернативний) шлюб не має офіційного юридичного статусу.

Психологічними особливостями цивільного шлюбу виступають: фактичні, незареєстровані, неформальні стосунки між партнерами по спільному проживанню, не оформлені в установленому порядку як шлюб.

3. Дані емпіричного дослідження дозволили констатувати наявність відмінностей в уявленнях про вільні стосунки у представників різних вікових груп. Так особливостями уявлень про цивільний шлюб у **молоді** виступають:

3.1. Офіційний шлюб здебільшого пов'язаний з такими асоціаціями, як: «сім'я», «діти», «весілля», «бажання бути разом до старості»; натомість цивільний шлюб асоціюється переважно зі: «спільним проживанням», «бажанням бути разом», «нетривалими, вигідними відносинами», «свободою».

3.2. Ставлення до цивільного шлюбу розкривають такі уявлення:

– ознаками цивільного шлюбу вважаються: тимчасовість, вигода, свобода, вірність, рівноправ'я партнерів;

- ініціатива в укладанні вільних стосунків належить чоловікові;
- прийнятний вік вступу для чоловіків – 19-23 роки; для жінок: 18-21 рік;
- проблеми здебільшого виникають через: недовіру, розподіл витрат;
- гарантією міцних стосунків виступають: кохання, довіра, щирість;
- однак 85% молодих людей вважають прийнятною для себе формою сімейних стосунків все ж офіційний шлюб, оскільки він більш тривалий, законний і стабільний.

3.3. До провідних характеристик альтернативної форми шлюбних відносин потрапили наступні:

- основою стосунків у цивільному шлюбі є пристрасть, романтичні почуття;
- він може існувати за наявності любові, щирості, взаєморозуміння;
- створює передумови для найбільш гармонійних стосунків;
- сприяє задоволенню будь-яких сексуальних фантазій пари;
- менш сприятливий для народження і виховання дітей;
- вигідний для егоїстів.

4. Особливостями уявлень про цивільний шлюб у **дорослих** є:

4.1. Офіційний шлюб здебільшого пов'язаний з такими асоціаціями, як: «весілля», «любов», «сім'я», «діти», «родина»; натомість цивільний шлюб асоціюється переважно з: «коханням», «спільним побутом», «вигодою».

4.2. Ставлення до цивільного шлюбу розкривають такі уявлення:

- ознаками цивільного шлюбу виступають: спільне проживання, довіра, легкість;
- ініціатива в укладанні є спільним рішенням обох партнерів;
- прийнятний вік вступу для чоловіків – 18-25 років; для жінок – 18-23 роки;
- проблеми здебільшого виникають через: недовіру, розподіл обов'язків;
- гарантія міцних стосунків: кохання, довіра, повага;
- однак 90% дорослих вважають прийнятним для себе лише офіційний шлюб.

4.3. До провідних характеристик альтернативної форми шлюбних відносин потрапили наступні:

- цивільний шлюб прийнятний переважно для чоловіків;
- створює велику кількість матеріальних та господарських проблем;
- полегшує (або й зовсім звільняє) партнерів від вирішення майнових проблем;
- водночас, на думку 40% дорослих опитаних, він орієнтує партнерів на тривалі стосунки.

5. На основі проведеного дослідження було розроблено просвітницьку лекцію на тему «Психологічні аспекти цивільного шлюбу», націлену на ознайомлення слухачів із сутністю, психологічними особливостями, віковими, гендерними, культурним відмінностями в уявленнях про офіційно незареєстровані сімейно-шлюбні стосунки.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у проведенні глибшого дослідження специфіки уявлень про офіційний та цивільний шлюби у зв'язку з віковими та гендерними особливостями респондентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войцях Т.В. Інноваційні методики діагностичної роботи з сім'єю: спецкурс. Черкаси: ОПОПП, 2012. 68 с.
2. Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія / [В.П. Кравець, Т.В. Говорун, О.М. Кікінеджі та ін.]; за наук. ред. В.П. Кравця. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 448 с.
3. Грицук О., Сударікова А. Психосемантичні дослідження структур з значень у індивідуальній свідомості. Горлівка: Вид-во «Інститут іноземних мов», 2013. 180 с.
4. Зацепін В.І. Сім'я. Соціально-психологічні і етичні проблеми: Довідник. Київ, 1990. 225 с.
5. Котлова Л.О., Безверхня К.О. Уявлення молоді про офіційний та цивільний шлюб: гендерний аспект. *Науковий Вісник ХДУ. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Т. 2. Вип. 3. С. 64-68.
6. Кравець В.П. Теорія та практика дошлюбної підготовки молоді. / В. П. Кравець. Київ: Київська правда, 2010. 56 с.
7. Куріленко О. «Фактичний шлюб» як прояв правового нігілізму. *Віче: Журнал ВРУ*. 2013. № 12. URL: www.viche.info/archive/2013/12/
8. Мартінек С. Український асоціативний словник: у 2 т. / С. Мартінек. Львів, 2008. Т.1. 344 с., Т.2. 468 с.
9. Медіна Т. Незареєстрований шлюб як форма сучасних сімейно-шлюбних відносин. *Нова парадигма*. 2016. Вип. 130. «Соціологія». С. 62-74. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/Nopa_2016_130_8
10. Мірошніченко О. А. Формування у сучасної молоді соціально-значущих ідеалів і ціннісних орієнтацій. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2000. Вип. 6. С. 69-72.
11. Мушкевич М.І., Федоренко Р.П., Дучимінська Т.І., Магдисюк Л.І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 235 с.

12. Петренко О.С. Вплив соціальних та демографічних факторів на поширеність феномена громадянських/консенсуальних шлюбів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 2 (213). с. 109-120.

13. Поліщук В.М., Ільїна Н.М. Психологія сім'ї: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 239 с.

14. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї: навч. посіб. для студ. ВНЗ. К.: Вид-во Нац. авіац. Ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.

15. Радчук В.М. Шлюб у предметному просторі психологічного дослідження. *Психологія та соціальна робота*. 2012. №8. С. 1-5.

16. Самотаєва Е. О. Уявлення молоді про сімейне життя в ракурсі підготовки молоді до шлюбу. *Гуманітарний вісник*. 2018. №25. С. 449-453.

17. Підлипна Л.В. Терапія мистецтвом: навчальний посібник. ІваноФранківськ: ОППО, 2009.

18. Примак Ю.В. Соціальні уявлення про сім'ю та шлюб у сучасної молоді. Сучасна молодь у соціально-психологічному вимірі: здобутки чернігівських психологів: монографія / За наук. ред. А. Г. Скок, О. Ю. Дроздова, Т. В. Данильченко [монографія]. – Чернігів: Видавництво «Десна Поліграф», 2017. С. 97-116.

19. Семчук В.П. Психологічні особливості розвитку та становлення подружніх взаємин у молодій сім'ї. *Вісник Київського міжнародного унів-ту*. Серія: Психологічні науки: зб. наук. пр. 2005. Вип. 6. С. 133-141.

20. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. Київ: Основа-Принт, 2009. 248 с.

21. Терехова Д.І. Типологія вербальних асоціацій у вільному асоціативному експерименті. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). Кіровоград, 2000. Випуск XXVI. С. 236-246.

22. Терещенко М.В. Дошлюбні уявлення про сімейне життя як чинник подружнього взаєморозуміння. *Вісник психології*. 2010. №3. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>

23. Уявлення про шлюб і сім'ю: навчально-методичний посібник. К., 2013.
URL: <http://te.zavantag.com/docs/242/index-84906.html?page=2>.
24. Фролов П.Д., Фролова Ю.П. Традиційна сім'я та альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків в уявленнях молоді. *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ: Міленіум, 2016. С. 268-279. URL: http://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Ppp_2016_418.pdf
25. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні: монографія / Е.М. Лібанова та ін.. Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Укр. центр соц. реформ. Київ: АДЕФ-Україна, 2008. 256 с.
26. Botwin M.D., Buss D.M., & Shackelford T.K. Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*. 1997. №65. P. 107-136.
27. Bouchard G., Lussier Y., & Sabourin S. Personality and marital adjustment: Utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and Family*. 1999. №61. P. 651-660.
28. Caughlin J.P., Huston T.L., & Houts R.M. How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety, interpersonal negativity, and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2000. №78. P. 326-336.
29. Murray S.L., Holmes J.G., & Griffin D.W. The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1996. №70. P. 79-98.
30. O'Rourke N. Cognitive adaptation and women's adjustment to conjugal bereavement. *Journal of Women and Aging*. 2004. №16. P. 87-104.

Додаток А

Бланк анкети

Шановний друже, кафедра загальної, вікової та соціальної психології ННІ психології та соціальної роботи просить Вас взяти участь у дослідженні, метою якого виступає вивчення уявлень молоді про такі форми шлюбно-сімейних відносин, як: офіційний (зареєстрований) та цивільний (незареєстрований) шлюб.

Ми дуже вдячні Вам за участь у наших наукових розвідках!

Анкета «Асоціації»

Напишіть, будь ласка 5-7 *слів-асоціацій*, які спадають вам на думку, коли Ви чуєте...

- «Офіційний шлюб»:
- «Цивільний шлюб»:

Просимо Вас **висловити свою думку** (окреслити поняття, дати Ваші Власні визначення) з приводу того, що таке...

- **Офіційний шлюб** – це
- **Цивільний шлюб** – це

Анкета «Ставлення до цивільного шлюбу»

Дайте, будь ласка, якомога розгорнутіші відповіді на наступні запитання анкети

<i>Запитання анкети</i>	<i>Офіційний шлюб</i>	<i>Цивільний шлюб</i>
1. Основні ознаки (характеристики)		
2. Обов'язки чоловіка		
3. Обов'язки жінки		
4. Ініціатором укладання такого союзу виступає переважно	А) чоловік; Б) жінка; В) це спільне рішення пари; Г) зовнішні обставини (напр., вагітність; тривале відрядження)	А) чоловік; Б) жінка; В) це спільне рішення пари; Г) зовнішні обставини (напр., вагітність; тривале відрядження)
5. З якого віку можна брати шлюб?	Вік чоловіка Вік дружини	Вік чоловіка Вік дружини
6. Основними причинами (мотивами) вступу у шлюб є (наведіть не менше 3-х причин)	1. 2. 3.	1. 2. 3.
7. Переваги шлюбу (не менше 3-х)	1. 2. 3.	1. 2. 3.
8. Проблеми, з якими	1.	1.

найчастіше стикається пара (не менше 3-х)	2. 3.	2. 3.
9. Що є гарантією міцних стосунків?		
10. Який вид шлюбу Ви вважаєте більш прийнятним для себе? Чому?		
11. Яка форма шлюбу краща, якщо у сім'ї є дитина? Чому?		
12. Яка форма шлюбу більш популярна зараз? Чому?		

Анкета «Альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків»

Будь ласка, уважно прочитайте перелік з 20-ти характеристик, які мають по два протилежних полюси. Як Ви вважаєте, якій з форм сімейно-шлюбних відносин – офіційному чи альтернативного шлюбу – відповідає кожен з цих полюсів? До Альтернативних форм шлюбу відносяться, зокрема: цивільний шлюб, пробний шлюб, гостьовий шлюб, одностатевий шлюб, полігамний шлюб, асексуальний шлюб, свідомо бездітний шлюб.

Поставте відмітку у стовпчику Оф навпроти того полюсу, який, на Вашу думку, краще характеризує офіційний шлюб і відмітку у стовпчику А навпроти того полюсу, який краще характеризує альтернативні форми шлюбних відносин.

Важливо, розподілити дві характеристики, наведені у кожному рядочку таблиці, між двома формами стосунків: один полюс має характеризувати Офіційний шлюб, другий – Цивільний!

Відміткою може бути: «галочка», хрестик, + або будь-який інший знак.

Наприклад:

Оф	А	<i>Полюс характеристики</i>	Оф	А	<i>Полюс характеристики</i>
+		Основою стосунків є пристрасність, романтичні почуття		+	Основою стосунків є тверезий розрахунок та прагматизм

Бланк Описових характеристик

Оф	А	<i>Полюс характеристики</i>	Оф	А	<i>Полюс характеристики</i>
		Орієнтує партнерів на тривалі стосунки			Орієнтує партнерів на тимчасові стосунки
		Зручний насамперед для егоїстів			Передбачає взаємодопомогу, взаємну відповідальність
		Основою стосунків є пристрасність, романтичні почуття			Основою стосунків є тверезий розрахунок та прагматизм
		Створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження			Певним чином обмежує права та свободи партнера (партнерів)

		індивідуальності і самореалізації щонайменше для одного з партнерів			
		Полегшує вирішення побутових (майнових) проблем, а то й зовсім звільняє партнерів від необхідності їх вирішення			Ставить партнерів перед необхідністю вирішувати побутові та матеріально-фінансові проблеми
		Принцип рівноправ'я порушується на користь однієї із сторін			Партнери мають рівні права та обов'язки
		Ґрунтується на взаємній довірі			Не потребує довіри одне до одного
		Може існувати за наявності любові, щирості, взаєморозуміння			Можливий за умови певної байдужості одне до одного
		Моральний			Аморальний
		Набуватиме популярності			Поступово ставатиме непопулярним
		Загрожує одноманітністю			Дає змогу отримувати максимум нових вражень
		Створює передумови для найбільш гармонічних стосунків			Дисгармонізує стосунки, робить їх проблемними, а то й зовсім руйнує
		Породжує відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості			Надає відчуття спокою, захищеності, завершеності, стабільності
		Здатний зробити людину щасливою			Рано чи пізно робить людину нещасною
		Прийнятний переважно для чоловіків			Прийнятний переважно для жінок
		Менш сприятливий для народження та виховання дітей			Більш сприятливий для народження та виховання дітей
		Орієнтований переважно на духовний зв'язок			Перевага надається сексуальній стороні стосунків
		Сприяє задоволенню будь-яких сексуальних фантазій пари			Накладає на сексуальні стосунки певні обмеження й табу
		Створює велику кількість матеріальних та господарсько-побутових проблем			Дає змогу ефективно вирішувати матеріальні та господарсько-побутові проблеми
		За певних умов його існування має сенс			Не має сенсу, не може бути виправданий за жодних умов

Будь ласка, зазначте деяку інформацію про себе:

Ваш вік:

Стать:

Сімейний статус:

- А) перебуваю в офіційному (першому) шлюбі;
 Б) перебуваю у цивільному (першому) шлюбі;
 В) маю близькі стосунки, але проживаємо окремо;
 Г) перебуваю у пошуку партнера;

- Д) розлучена;
 Е) перебуваю у цивільному (другому) шлюбі;
 Є) перебуваю в офіційному (другому) шлюбі

Наявність дітей:

- А) дітей немає, але планую
Б) одна дитина;
Д) свій варіант відповіді _____

- В) дітей немає, поки не планую мати дітей;
Г) двоє дітей

Освіта:

- А) повна середня (загальноосвітня школа);
Б) середня спеціальна (ПТУ, коледж);

- В) незакінчена вища (довчилася до 3-го курсу);
Г) вища

Рід занять:

- А) продовжую навчатися;
Б) працюю (вказати професію, за якою працюєте зараз) _____
В) і навчаюся, і працюю;
Г) перебуваю у декретній відпустці;
Д) тимчасово безробітна

ДЯКУЄМО за УЧАСТЬ!!! ☺)))